

PARTICULARITĂȚI ALE SIMBOLULUI SOMATIC ÎN CULTUROLOGIA ROMANO-GERMANICĂ

Magdalena BANTEA

Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat: Articolul elaborat reprezintă tematica aspectelor lingvostilistice ale simbolului somatic în culturologia romano-germanică, relevă importanța funcției poetice în textul folcloric, distinge diversitatea codurilor culturale și a imaginarului social și ne demonstrează prioritatea simbolului somatic în cadrul cultural-folcloric pentru faptul că posedă o structură complexă în sine, implică mai multe dimensiuni și se află adesea la interferența mai multor științe.

Cuvinte cheie: *Simbol somatic, diversitate lingvistică, imaginar social, folclor, funcție poetică, tradiție cultică*

Abstract: The literature overview done represents a cognitive approach to the issue of the somatic symbol from cultural, linguistic and stylistic perspectives in Romance and Germanic languages. The research focuses on the poetic function of the somatic symbol in the folk text, distinguishing the diversity of its cultural codes, justify the importance of the symbol in social realia.

Key words: *somatic symbol, folklore, cultural codes, social realia, linguistic diversity, poetic function*

„Cuvântul este semnul esențial al comunicării lingvistice. Volens nolens, majoritatea cuvintelor se ciocnesc de fenomenul semantic al polisemiei sau mai motivat, al polisememiei.” [1, p 311]

Conceptul de simbol ca preistorie a aparut mai târziu, datorită faptului că posedă o semnificație plurivalentă și implică mai multe niveluri de cunoaștere la baza căruia stă *arta de a exprima un gând prin alt gând*. Simbolul provine de la termenul sp. „symbolon” (lat. „symbolum”, fr. „symbole” (sec.XIII), eng. „symbol”) și însumează cel puțin două dimensiuni: semnificatul care denotă sesizabilul sau concretul și semnificatul care relevă insesizabilul sau abstractul. Simbologia, fiind tangentă cu mai multe științe precum semiopragmatica, stilistica, hermeneutica, poetica, posedă un caracter dinamic, este într-o continuă transformare și extindere, datorită modificărilor diacronice și sincronice care au loc în contexte istorice, culturale, interculturale și sociale. Fiecare cultură are o anumită conceptualizare sau viziune despre lumea creată prin simboluri, unele simboluri apar fiind inspirate sau aduse de undeva, persistă o perioadă, apoi dispar, altele rămân impregnate în eternitate.

În studiul nostru științific vom îngusta spectrul de analiză și vom studia nemijlocit **simbolul somatic** ce vizează corpul uman în general și părțile acestuia.

Simbolul somatic este reprezentat de hiperonimul *somma*, care întrunește în sine mai multe hiponime precum capul, trunchiul, membrele care, nominate independent, devin și ele, la rândul lor, hiperonime, datorită particularităților multiple și semnificațiilor diverse.

În concepția lui Philippe Seringe „Corpul omenesc este simbolul vieții, însă, dacă este protejat, îngrijit și parfumat, devine un simbol al seducției.” [2, p.120] O perioadă îndelungată, corpul omenesc a servit drept bază sau suport pentru a interpreta consecutivitatea universală a naturii. Chiar dacă corpul uman întrunește în sine calități efemere și de transformare continuă, încă din antichitate oamenii (egiptenii) încercau să confere celor mai reprezentative personalități eternitate prin îmbălsămarea corpurilor lor neînsuflăte.

Potrivit dicționarului de simboluri, în societatea *maya* (Mexic, Guatemala) „corpul uman era divizat în trei nivele de referință, care serveau la definirea acestuia ca individ și ființă socială.

Primul nivel (*capul*) era perceput ca și intermediar sau mediator în relația cu lumea exterioară.

„Al doilea nivel (interiorul sau centrul) semnifica *stomacul* care desemna porțiunea mai jos de torace și era perceput ca loc de identificare a persoanei (probabil genul). În centrul acestuia se desfășurau toate procesele emotive prin care erau mediatizate experiențele și trăirile empaticе despre realitate.” [2, p.120] Probabil proverbul *dragostea trece prin stomac* a rămas încă de la poporul *maya*, conceptul *stomac* ulterior îngustându-și spectru și sfera semnificativă, apropiind doar semnificația strict medicală și proverbul, menționat mai sus, simbolizând prioritatea stomacului plin, în fața dragostei, prin urmare iubirea este mai puțin prezentă la cineva înfometat.

„Al treilea nivel care literalmente se traduce *umbra persoanei*, face referință la destin și la identitatea sa individuală și socială. În concepția *maya*, individul era recunoscut și identificat de către specialiști: prezicători, strămoși, vindecători, încă de la naștere, în ce privește rolul acestuia în societate.” [2, p.120] Putem, deci, sintetiza faptul că evoluția de ordin sincron și diacronic este evidentă și inevitabilă în toate științele, inclusiv cele lingvistice care, la prima vedere, par a fi statice și netransformabile, conceptele fiind supuse influențelor sociale, naționale și interculturale. [3, p.73]

Cercetătorii au stabilit cel puțin două tipuri de simboluri:

- 1) convenționale sau consacrate – fixate prin asociere abstractă în dicționarele de specialitate; acestea au origine poetică, dar, fiind reutilizate de mai multe ori, devin o normă la un moment dat.
- 2) poetice – care nu impun rigori prestabilite de dicționarele specializate și posedă adesea o motivare individualizată, condiționată de anumite aspecte impuse de etnie, limbaj, folclor etc.

Simbolurile somatice pot fi identificate în:

- 1) Expresii care exprimă sentimente sau stări de afect emoțional:
 - a) avoir la *bouche sèche* (fr.), avere la *bocca secca* (it), have a *dry mouth* (eng.) – a avea gura uscată sau seacă, din cauza că a fi vorbit mult sau a anumitor emoții negative.
 - b) Lingvista Viorica Lifari a observat că „în română sunt și expresii frazeologice somatice care redau stări de spirit contradictorii, de exemplu: *A plânge cu un ochi și a râde cu altul*. În engleză expresia *to cry one's eyes out* a fost clasificată în cadrul conceptului supărare, deoarece Cauzatorul acțiunii Afectatului este emoția de supărare pe care o trăiește acesta. Ochiul sunt oglinda sufletului, ușa spre lumea lăuntrică a individului.” [4, p.131] Prin urmare, putem menționa că simbolul care posedă dublu impact emoțional enantiosemic apropiat, în cele din urmă, ponderea negativă în majoritatea cazurilor.
 - c) *le coeur dur* (fr.), *hard-hearted* (eng.), *cuore duro* (it.), *inimă de piatră* (ro.), ce simbolizează severitate, drasticitate, exigență. Vrem să evidențiem faptul că cercetătoarea V. Lifari, în studiul aprofundat dedicat noțiunii de „inimă”, utilizată în expresii frazeologice în limba engleză, a identificat 28 de exemple în care sunt prezente unitățile frazeologice somatice, care denotă sentimente, emoții și trăsături caracteriale, ce vizează curajul. [5, p.148]
- 2) Expresii care denotă stări de spirit, o acțiune, o calitate sau un neajuns:
 - a) an iron fist/*hand* (in a velvet glove) (eng.), *pugno/mano di ferro in guanto di velluto*, o *mână* de fier într-o mânășă de velur, ce simbolizează acțiune decisivă, condusă într-un mod gentil și camuflat sau duritate și severitate mascată.
 - b) avoir *une dent* contre quelqu'un (fr.), have a *tooth* against someone (eng.), avere *un dente* contro qualcuno (it.), a purta pică pe cineva (ro.). Trebuie să menționăm faptul că, interpretarea în limba română a pierdut conceptul simbolului somatic evident în celelalte limbi „a avea un *dinte* contra cuiva”, însă a apropiat abstractul simbolizator *pică* (ură ascunsă), pentru a oferi echivalentul perfect celorlalte limbi.
 - c) s'en *laver les mains* (fr.), *lavarsi le mani* (it.), off your *hands* (no longer your responsibility) (eng.), a se lipsi de responsabilitate sau a se *spăla pe mâini* (ro.) – *mâinile spălate* având un impact emoțional ambiguu, care pot semnifica și curățenie, și onestitate în anumite circumstanțe.
 - d) not lift/*raise a finger/hand* (to do something) (eng.), non *sollevare un dito*/la mano per fare qualcosa (it.), a nu *ridica un deget* pentru a ajuta pe cineva (ro.). Apreciem, deci, că sinecdoca somatică exprimă indiferența totală față de cineva sau ceva.

3) Expresii care caracterizează o imagine, o persoană, un obiect:

- a) the veil of *tears* (eng.), la valle delle *lacrime* (it.), valea *lacrimilor* (ro.);
- b) *blood shed* (eng.), bagno di *sangue* (it.), baie de *sânge* (ro.);
- c) the *tooth fairy* (eng.), zâna *măseluță* (ro.), Ileana *Cosânzeana*, *Făt Frumos*, *statu-palmă-barbă-cot*.

În urma interpretării contrastiv-comparative, putem afirma că limbile române și germanice, în majoritatea cazurilor, la nivelul componentelor lexicali, au aceeași structură lexicală și concepte sau referenți similari pentru exprimarea gândurilor, ideilor, stărilor empatice și imaginilor, fapt ce demonstrează o anumită universalitate în simbologia referențială.

Folclorul, tradiția cultică, obiceiurile, poezia sunt surse inepuizabile ale **simbologiei** și veridicitatea acestei afirmații este confirmată de mulți poeți, dramaturgi și prozatori, atât din literatura națională, cât și din cea universală. Tezaurul folcloric reprezintă unul dintre pilonii de bază ai vieții sociale, acesta oferind continuitate culturală unui popor și dezvăluind trăsăturile caracteriale ale acestuia prin expresiile metaforice utilizate, simboluri, heraldică, tradiții, obiceiuri, viziuni, interpretări etc. Scriitorii și poeții aduc în fața cititorului o lume întregă de simboluri, legende, povești, zâne bune, cântece și orații de nuntă proprii fiecărui popor în parte.

Poetica este știința care reflectă **pluralitatea simbolului** în toată amploarea sa. Funcția poetică sau retorică este axată pe mesajul în sine și atrage atenția asupra modului de expunere a acestui mesaj sau gând. În poezie, rima nu impune enunțului o logică particulară, în schimb se bazează pe forma acestuia. Funcția poetică, în viziunea lingvistului Roman Jakobson, implică locutorii spre auto-reflecție. Ex.: „pe un *picior de plai*, pe o *gură de rai...*”, unde simbolul somatic este indispensabil pentru a oferi interlocutorului imaginea mitologică, abstractă cu ajutorul termenilor concreți somatici: *picior* care încă din antichitate a semnat o unitate de măsură și *gură* care în acest context poate fi decodat ca și oază de lumină și protecție – în care puteau să-și găsească adăpost predecesorii noștri și unde se puteau proteja oarecum de calamitățile naturale. Este oportun să menționăm că noțiunile somatice, analizate din punct de vedere semaseologic sau integrate în circumstanțe textuale devin mai puțin ambigue și oferă interlocutorului o imagine clară și precisă. [3, p.72]

Preocupările folclorice reprezintă un element esențial al concepției estetice eminesciene. În timpul peregrinărilor solitare, marele poet universal Eminescu a cules sistematic materiale folclorice. Manuscrisele acestuia conțin nenumărate balade, bocete, cântece de lume, strigături, cimilituri, proverbe și povești poetice: „Și Feți frumoși cu *plete* în haine luminoase /Cu *ochi căprii*, *nalți*, *mândri* ca arborii de fag...” [6, p.8] Precum observăm, simbolul somatic este mereu prezent în trăsăturile caracteriale folclorice, acesta rămânând absolut indispensabil în

uzanța populară datorită particularității de limbaj simplu și accesibil pentru toată lumea, însă care posedă adesea multiplu impact emoțional, exemplu elocvent fiind termenul *pletele* care, inițial, a simbolizat frumusețe, virilitate, potență, unicitate și originalitate etnică, ulterior a început să-și îngusteze spectrul și tot mai adesea poartă amprentă negativă, semnificând neglijență, dezordine, lungime neordonată, nearanjare. Este de remarcat faptul că poetul și scriitorul M. Eminescu particularizează un anumit standard al frumuseții corporale masculine românești: cu *plete* (părul se subînțelege a fi lung), *ochi căpriei* (culoarea deschisă a ochilor), *nalți* precum *fagul*: „**Fag**: 1. în sens inițial, denotativ, semnifică copac înalt, cu scoarța netedă, alburie sau cenușie, cu lemnul tare cu frunze ovale, netede, lucioase și cu perișori pe margine. 2. (pop. conotativ) *Cap de fag* – om prost.” [15, p.1] Asocierea fagului cu prostul nu a fost deloc întâmplătoare, pentru că *scoarța netedă alburie și cenușie* a fagului a fost asemuită cu creierul uman, care nu posedă nicio încrețitură sau circumvoluțiune atunci când nu este inteligent. Prin urmare, proveniența etimologică a simbologiei este strâns legată de tradițiile etnice, folclor, poetică și hermeneutică, însă și alte științe precum medicina, psihologia. Fiind observator al vieții poporului, lui Alecsandri nu-i scapă nimic din ceea ce constituie esența creațiilor populare orale. „*Pletele* sunt un semn de bărbăție în ochii românilor. Ei le poartă lungi și se mândresc cu dânsule. Una din cele mai adânci mahniri a flăcăilor ce sunt luați la oaste este că disciplina militară îi silește a se despărți de podoaba firească a capului”, menționează V. Alecsandri în opere sale, vorbind de folclorul românesc. „Hoțomanul *nalt, pletos/ Cum e un stejar frunzos*” [7, p.225]

În viziunea lui Alecsandri, românii obișnuiesc să asemuiască podoaba capilară cu termeni care denotă caracteristici distinctive ale stejarului: potență, forță, durabilitate, longevitate, continuitate, frumusețe și unicitate. Observăm că semnificația simbolică ambiguă este mereu prezentă în cadrul cultural-folcloric, are un caracter particular, diferă de la poet la poet și, în același timp, este dictată de circumstanțe și particularități etnice. Printre rămășițele de mitologie antică care există la români, legenda soarelui este una din cele mai poetice, menționează V. Alecsandri: „Soarele este un zeu frumos cu *părul de aur*, carele, precum Apolon, cutreieră ceriul pe un car tras de cai.” [7, p.178] Precum vedem, figurile mitologice sunt adesea personificate pentru a conferi plaiului românesc o imagine inedită, unică și deosebită. Încă din antichitate, părul și pilozitatea corpului sunt dotate cu forța puterii magice, potenței, protecției și a virilității. Părul reprezintă o parte a corpului extrem de importantă, coafura, pieptănătura, iar modul în care era efectuată tunsura sau frizura, încă din cele mai vechi timpuri, desemna în general funcția sau poziția socială. „Șuvițele de păr simbolizau relația cu Dumnezeu: anumiți musulmani din antichitate, atunci când își bărbierau craniul, lăsau o șuviță pentru ca Mahomet, după moartea

lor să poată să-i tragă în paradis. La femei, coafura denota situația maritală. În Rusia, spre exemplu, tinerele fete purtau o singură cosiță, în timp ce femeile măritate purtau două. Părul lăsat pe spate reprezenta un semn de moravuri ușoare sau de virginitate. În Evul Mediu, părul roșcat semnala o înțelegere tacită cu Diavolul și o sensualitate depravată.” [8, p.18] Este de remarcat faptul că semnificația ambiguă și enantiosemanțică era prezentă încă din cele mai vechi timpuri, lucru ce a provocat un interes accentuat pentru simbologia somatică, pentru a fi studiată în profunzime, atât în societate, cât și printre cercetătorii de știință.

Un exemplu reprezentativ de expresie simbolică, care indică un nume (format din sintagmă adjectivală) și face parte din folclorul românesc este *Ileana*, supranumită cu ajutorul somatismului *Cosânzeana*, provenient de la termenul *cosiță*, creează interlocutorului implicit portretul unei fete cu păr lung, împletit în cosițe și este închipuirea cea mai poetică a genului românesc; ea personifică tinerețea, frumusețea, nevinovăția virginală, suflet îngeresc, într-un cuvânt „perfectiunea omenirii sub chipul de copilă gingașă și răpitoare”, ne mărturisește marele poet Alecsandri. [7, p.179] Există o mulțime de povești în care Ileana *Cosânzeana* joacă rolul cel mai ademenitor. În acele basme minunate prin originalitatea lor adeseori fantastică, Ileana *Cosânzeana* este reprezentată „cu *părul de aur* și cu farmec dulce la *privire*. Ea-i atât de strălucită că pe *soare poți căta, iar pe dânsa ba*; paserile cântă în calea sa cântecile lor cele mai frumoase, florile se culc în câmpie ca să-i facă covor, balaurii se îmblânzesc și vin de se întind cu dragoste la *picioarele ei...*” [7, p.179]

Din cele relatate mai sus, remarcăm că imaginea, figura și, deci, în același timp, simbolul somatic este foarte important pentru poporul român: metafora *părul de aur* simbolizând, totodată, prețiozitate datorită identificării acestuia cu un metal prețios, naturalețe, feminitate și frumusețe; *privirea fermecătoare* simbolizând blândețe, modestie, nevinovăție, tinerețe, ochii denotând organul de vedere și simbolizând seducție, ademenire, fascinație sau hipnoză – stare în care ochii devin vulnerabili și sensibili la ceea ce văd și în acest fel sunt induși în eroare și se supun involuntar voinței hipnotizatorului. Imaginea mitică conferită de către români Ilenei *Cosânzene* îi atribuie puteri supranaturale și extraordinare. „Averile ei sunt nesfârșite, ea are trei veșminte, una ca ceriul cu luna și cu stelele, una ca câmpul cu florile și una ca marea cu spumele aurite de razele soarelui. Ileana *Cosânzeana* simbolizează Moldova cu podoabele și avuțiile pământului său, cu farmecul răpitor care flutură pe câmpiile sale. A zice de o femeie că e frumoasă ca Ileana *Cosânzeana* este tot așa ca și când se zice că e ruptă din soare, adică, e o ființă din ceruri.” [7, p.179] Chiar și numele de *Cosânzeana* provine de la *cosițe* – păr al femeilor, lăsat să crească lung și împletit, fapt ce simbolizează frumusețe, inocență, virginitate, seducție, naturalețe,

feminitate. Într-un cuvânt, Ileana Cosânzeana este simbolul feminin universal al plaiului românesc, identificându-se drept model pentru orice femeie latină.

O altă realitate prezentă în opera folclorică românească este simbologia imaginară, care vizează trei dimensiuni și anume: mitologie, folclorul și misticismul, fapt ce-i conferă superioritate creativă, unicitate și o anvergură complexă. Legenda *Soarele și Luna* reprezintă motivul unei iubiri profunde, dar, în același timp, neîmplinite, în care figurile cosmogenice, fiind personificate, denotă resemnarea și neputința de a schimba ceva în fața universalității și puterii lui Dumnezeu, care instituie destine și reglează circuitul continuu al lumii, în care calitatea de modestie, resemnare, supunere, ascultare sunt indispensabile pentru a supraviețui și a continua viața. În această legendă de asemenea sunt nelipsite elementele somatice, care, la rândul lor, conferă personajelor unicitate, forță magică supranaturală, fascinație, farmec și grație: „*C-amândoi ne potrivim /Și la plete și la fețe /Eu am plete strălucite, /Tu ai plete aurite, /Eu am fața arzătoare, /Tu fața mângâietoare.*” [7, p.179]

Observăm că imaginea sau frumusețea trupească, la poporul român este foarte importantă, dacă persoana este frumoasă la trup, cu siguranță va fi frumoasă și la suflet, precum Dumnezeu a creat pe Iisus Hristos, frumos la trup și la suflet. Prezența quasi constantă a părului lung în legende sau povești populare atestă rolul simbolic atribuit acestei părți vitale a corpului uman. „Pentru că reprezintă o extremitate a corpului și este o parte detașabilă ce încarnează partea cea mai perenă a corpului. O tradiție europeană sugerează că era indicat să conservăm şuvițe de păr ale decedaților în sertare pentru efectuarea anumitor ritualuri magice. În mitologia Greacă, Apollon, frumosul arcaș cu *alura* veșnic juvenilă, poartă mereu o *șevelură lungă pe umeri* pe care fierul nu o poate tăia. Anume lui, tinerii băieți îi oferă *șuvițe* din prima frizură, pentru că ritul *șevelurii tunse* sau *tăiatul moțului* marchează intrarea lor în reuniunea bărbaților.” [9, p.103]

Structura titlului de sintagmă nominală (*Soarele și Luna*), relevă o pondere complexă polisemantică, ce simbolizează o realitate ambiguă, aluzivă și pluridimensională, fapt ce conferă operei unicitate și originalitate, acesta întrunind în sine mai multe realități, prima fiind cosmogenică ce denotă nemijlocit universul, a doua antropomică ce ne sugerează numele a doi tineri care reprezintă simbolul universalității, a unei iubiri neîmplinite, motiv prezent și în literatura engleză dezvăluit în creația marelui dramaturg și poet William Shakespeare „Romeo și Jiulietta”:

„Alack, there lies more peril in *thine eye* / Than twenty of their swords; *look thou but sweet*, / And I am proof against their enmity.” [10, p.87]

„Primejdia e-în *ochii* tai *frumosi* , / Sunt pentru mine mai *primejdiosi* / Ca douazeci din sabiile lor, / Dar daca vrei sa ma privesti cu dor, / Privește-mă, *privirea* ta *divină* / Mă apără de ura lor haină!” [11, p.38], recunoaște Romeo, fascinat

de farmecul frumuseții divine a Julietei. Ochii Julietei au o pondere enantiosemi-că cu triplu impact emoțional: frumusețea contopită cu primejdia constituită din „douăzeci de săbii” care fuzionează în același timp cu divinitatea ce posedă forța de a proteja și a apăra iubitul de adversari. La rândul ei, Julieta îl identifică pe Romeo cu mai multe animale atunci când află că acesta i-a ucis vărul Tybalt:

„O serpent *heart*, hid with a *flow'ring face*! / Did ever dragon keep so fair a cave? / Beautiful tyrant! Fiend angelical! / Dove-feather'd raven! Wolfish-ravenging lamb! / Despised substance of divinest show! / A damned saint, an honourable villain!” [10, p.155]

„Cu *inima* de șarpe, *ochi* de floare! / Un miel nevinovat cu *colți* de lup, / Un *chip* de înger peste-un jalnic *trup*. / Un ticalos cu *chip* dumnezeiesc, prin care m-ai facut să te iubesc.” [11, p.72]

Observăm că reconstituirea imaginii exprimată de Julieta creează multiplu impact emoțional, întrunind în sine mai multe abilități și calități care, de fapt, pun la încercare imaginația umană.

Remarcăm faptul că simbolul somatic este mereu prezent, chiar indispensabil pentru Shakespeare de a expune trăsăturile caracteriale ale personajelor și a dezvălui anumite emoții, trăiri și sentimente pentru că „Emoțiile sunt o parte componentă a vieții omenești. Ele reprezintă starea psiho-somatică a ființei umane și sunt redată în limbă și vorbire prin intermediul mijloacelor verbale și non verbale.” [12, p.168] Dramaturgul menționează în mod deosebit expresia empatică a personajelor: Romeo are un vocabular specific unui bărbat introvert ale cărui principii sunt bazate pe logică și rațiune, identificând primejdia cu arma de luptă, în timp ce Julieta are un vocabular mai exploziv, chiar vulcanic, propriu unei femei extroverte, divergente și emotive, care alege termeni religioși spre a-l caracteriza și este contrariată de fuziunea ură-iubire de care este posedată, aceasta fiind neputincioasă în fața frumuseții periculoase și ademenitoare a lui Romeo, chiar dacă conștientizează acea primejdie existentă, cauzată de dușmănia celor două clanuri italiene Montecchi și Capuletti.

Analizând contrastiv două culturi diferite și anume: cultura romană și germană, sesizăm faptul că arealul de exprimare lexico-stilistic este la fel de bogat și variat, însă imaginea și exteriorul sunt mult mai importante pentru popoarele române, în schimb cultura germană evidențiază mai mult trăsăturile caracteriale ale personajelor, specificând inclusiv particularitățile empatică ale acestora, atrăgând atenția mai puțin asupra aspectului fizic, precum o fac popoarele române.

Nerămânând străin față de curente epocii din Franța sau Italia în ceea ce privește poezia populară, Alecsandri observă atent viața poporului și oferă cititorului o multitudine de particularități folclorice. La cântecul de leagăn, adaugă în notă : „... în Italia mamele obișnuiesc ca și românele a legăna copiii lor cu un soi de nani-nani” [7, p.108] și dă o strofă dintr-o asemenea poezie:

„Dormi, dormi, nel *mio seno*. / Il *mio cuor* culla sara, / Fa la nina, nana, na.” [7, p.513] (Dormi, dormi, *la sânul meu / Inima mea* îți va fi leagăn / nani, nani, nani, na.)

În acest context, putem identifica *sânul* și *inima* mamei drept simboluri ale protejării, ocrotirii și apărării de toate dificultățile care pot apărea la copil, mai mult, aceste noțiuni simbolizează siguranța și securitatea părintească pe care o are copilul pe tot parcursul vieții. Aceleași expresii de alint, dezmiardare, sens de protejare și grijă sunt prezente și în cântecele de leagăn românești, menționează V. Alecsandri în culegerea sa de opere folclorice: „Nani-nani, puiul meu, / Ferici-te-ar Dumnezeu! / Să fii *oacheș* și frumos / Ca un soare luminos. / Nani-nani, copiliță, / Draga mamei garofiță, / Că mama te-a legăna / Și pe *față* te-a spăla / Cu apă de la izvoare / Ca să fii ruptă din soare. / Să fii *naltă* trestioară, / Albă ca o lăcrămioară.” După cum observăm, în toate zicerile folclorice nu lipsește simbolul somatic pentru faptul că posedă calități denotative concrete, particularități nelipsite în cadrul vieții sociale populare, care obișnuiește să-și exprime gândurile abstracte în mod simplu, evident și, în același timp, concret : „oacheș” – cu pielea feței de culoare închisă și cu ochii, părul și sprâncenele negre; (această particularitate de ten fiind prezentă în România și Basarabia). În acest context, termenul „oacheș” semnifică frumos și paradoxal „luminos ca un soare”, care în această conjunctură, în mod concret, reprezintă frumusețe și la nivel conotativ semnifică lumină interioară, clarviziune, înțelepciune, determinare, inteligență și continuitate. Așa cum menționează și cercetătoarea V. Lifari „în cazul expresiilor frazeologice somatice analiza etimologică este și mai pertinentă, deoarece aceste mijloace sunt specifice unei culturi și sunt legate de anumite situații sau scenarii din etnia de unde provin.” [13, p.60] În contrast sau antiteză este expusă imaginea feței de pe plaiurile românești, în care comparația, personificarea simbolică conotativă concretă „*fața* spălată ce devine *albă ca o lăcrămioară*” semnifică puritate, fragilitate, inocență, nevinovăție, virginitate, frumusețe, neprihănire. Metafora „ruptă din soare” reprezintă în aspect conotativ frumusețe interioară, putere, lumină, continuitate. Precum Eminescu, și Alecsandri sesizează particularitățile corporale etnice și le menționează prin metafora personificată: „să fii *naltă* trestioară”. Aici observăm o preluare a modelului biblic „Adam și Eva” expusă în imaginile folclorice, bărbatul fiind identificat cu „frumos ca un soare”, însă femeia „ruptă din soare” și, în același timp, mereu supusă bărbatului și înlăcrimată precum „lăcrămioara” din cauza greșelii de a fi indus în eroare și în păcat bărbatul. Deci, simbolul sau expresia simbolică își exprimă valoarea plenipotențială cu ajutorul funcției poetice sau estetice într-un cadru hermeneutic. „Funcția estetică este scopul operei literare, iar cea comunicativă este mijlocul ei. Aceasta presupune: 1) raportul cu limba comună în funcția ei de comunicare; 2) raportul cu ideea și imaginea artistică.” [14, p.38], subliniază cercetătorul V.

Chirinciuc. Prin urmare, folclorul reprezintă o fuziune de funcții, printre care și cea persuasivă, dacă vorbim de cântecele de leagăn, pentru că acestea conțin expresii de influență pozitivă, întrunind în sine o multitudine de caracteristici care poartă multiplu impact emoțional.

Folclorul englezesc conține nu mai puține tradiții, datini și obiceiuri pentru a adormi copiii, exprimate în cântecele de leagăn (*Lullabies*), acestea conținând de asemenea numeroase simboluri somatice care descriu, atât frumusețea copiilor, cât și anumite trăsături caracteriale ale acestora. Ex.: „My precious one, my tiny one, / I will kiss your *little cheek* / lay down your *pretty head*. / Just close your *eyes* and give your cares to me. / cause in my loving *arms*, You are safe...” (Prețiosul meu, micuțul meu, / îți voi săruta *obrăjorul* / lasă-ți jos *căpșorul* / închide *ochisorii* și lasă grijile pe mine / pentru că în brațele mele iubitoare, tu ești în siguranță.”) După cum observăm, în tradiția popoarelor germanice există de asemenea un număr impunător de figuri de stil simbolizatoare (*pretty head*, *loving arms*) și diminutive (*little cheek*, *tiny one*), fapt ce conferă limbajului germanic un tip divers de căldură sufletească și anume că este substituită mai mult prin alintări și dezmierdări, cântecele de leagăn engleze au o amprență unisex. În acest context, simbolurile somatice: *căpșor*, *obrăjor*, *ochisori*, *brațe iubitoare* și *protectoare* arată o însușire diadică, apropiind, în același timp, și calitatea altor figuri de stil: epitete și metafore ce asimilează cracteristicile: *prețios*, *valoros*, *drag*, *iubit*, *scump*.

O altă poezie folclorică englezească care denotă dragostea mamelor față de copii este „*A mother's Prayer*” (*Rugăciunea mamei*), în care mama îl roagă pe Dumnezeu să-I protejeze copilul:

„I pray You'll be *my eyes* and watch her where she goes / and help her to be wise.” (Te rog să-mi fii *ochii* / să o veghezi pe unde merge / și să o ajuți să fie înțeleaptă.) În contextul acesta, mama dorește să se identifice cu Dumnezeu prin sinecdoca: „Să-mi fii ochii” pentru a o salva, veghea, proteja și a-i inspira înțelepciune fiicei sale, pentru că dragostea părintească în această rugăciune este echivalată cu dragostea lui Dumnezeu față de semenii Lui. Din câte observăm, dragostea de mamă este nemărginită față de copiii săi, aceasta încearcă să-i protejeze și să le ofere sprijin, siguranță și înțelepciune pentru a putea înfrunta cu tenacitate și curaj orice dificultate în viață. Nu mai puține creații dedicate mamelor există în toate limbile, un exemplu elocvent fiind poezia dedicată *mamei*, care face parte din folclorul românesc: „*O inimă atât de dragă*, / Cum are mama, / N-am să gădesc în lumea-ntragă / *Oricât aș căuta* / *Privire blândă și senină* / *Un glas duios și vorba dulce* / *Și mâini de aur femecate* / Găsesc la mama mea, / M-adoarme în fiecare seară, / *pe brațe*, uite-așa.” Este important să menționăm simbolurile somatice impregnate de dublă semnificație, precum simbolurile-epitete: *inimă dragă*, *privire blândă*, *senină*, *glas duios*, *vorba dulce*; simbolul metaforă: *mâini*

de aur; interacțiunea particularităților chinestezice și prozodice conferă *mamei* unicitate, perfecțiune și frumusețe sufletească.

În concluzie, putem menționa: valoarea adevărată a **simbolului** se dezvăluie doar în momentul în care apreciem semnificația semantică al acestuia și îi atribuim funcțiile delimitative, pe care le depistăm în context. Simbolul poetic excelează prin originalitate și autenticitate, are calitatea de a coincide cu mai multe figuri de stil în același timp, fapt ce îi conferă unicitate și originalitate, însă, adesea, își pierde trăsăturile caracteristice o dată cu schimbarea contextului, gradul de simbolizare a simbolurilor convenționale fiind mai pregnant și mai rigid decât a celor poetice, care desemnează, de obicei, caracteristicile atribuite de poet și sunt mult mai flexibile.

Toate categoriile de simboluri somatice vizează două tipuri de realități: cu aspect concret și realități abstracte care sunt impuse de societate. Ambele culturi se evidențiază printr-un amplu și variat spectru lexico-stilistic, în care sunt prezente, atât simbolurile conotative, cât și cele denotative. Abstractul germanic înlocuiește cu succes concretul romanic, fapt ce conferă o anumită distincție culturilor germanice, acestea considerând aspectul cognitiv drept unul primordial în exprimarea ideologică.

Există o universalitate referențială în ce privește simbologia, însă, totuși, fiecare cultură sau etnie are o simbolică individuală, creată în dependență de limbaj, stilistică, tradiții, artă, știință, religie, mentalitate.

BIBLIOGRAFIE

1. CINCILEI, G. Polisemia sintagmatică, variantele ei. În: Conferința științifico-didactică anuală. Rezultatele comunicărilor. 18-20 martie 1997. Chișinău, ULIM, 1997. p.309-315
2. SERINGE, PH. Les Symboles dans l'art, dans les religions et dans la vie. Paris: Les Editions Sum le Hameau. 2004. 459 p.
3. BANTEA, M. Dimensiuni istorice, culturologice și lingvistice ale simbolului. Aspecte semantico-funcționale. În: Norma Limbii Literare între tradiție și inovație. Materialele simpozionului științific cu participare internațională 19 mai 2017. Editura Chișinău 2017. p.71-77. ISBN 978-9975-71-906-3
4. LIFARI, V. Categoriile conceptuale ale emoțiilor redade de expresii frazeologice somatice cu componenta lexicală „ochi”. În: Intertext, Universitatea de Stat din Moldova, v. 1/2, 2017. p. 121-132
5. LIFARI, V. The Conceptual Categories of Emotions Rendered by the Image of The Heart Used in Somatic Phraseological Units. În: Studia Universitatis Moldaviae, Editura Chișinău 2016. nr.4(94), seria Științe umanistice p.146-160

6. EMINESCU, M. Poezie Populară. Chișinău: Editura „Literatura artistică” 1989. 299 p. ISBN 5-38-0042-6
7. ALECSANDRI, V. Opere vol.III. Chișinău: Editura Hyperion 1991, 662 p. ISBN 5-368-00959-3
8. TRESIDDE, Jack. La Clé des Symboles. Paris: Edition France Loisir. 2000. 184 p.
9. PONT-HUMBERT, C. Dictionnaire des Symboles, des rites et des croyances. Paris: Edition Jean- Claude Lattès. 1995, 434 p.
10. SHAKESPEARE, W. Romeo and Juliet. Great Britain: Harper Collins, 2011, 300 p., ISBN-13: 978-0-00-790236-1
11. <https://bibliotecapemobil.ro/content/scoala/pdf/Romeo%20si%20Julieta%20-%20Shakespeare.pdf> (accesat 06.04.2018)
12. LIFARI, V. Exprimarea emotivității în „ Romeo și Julieta” și redarea acesteia în traduceri din limba română și rusă. În Studia Universitatis Moldaviae. Chișinău: 2012. nr.10(60). p. 166-169
13. LIFARI, V. Metode de cercetare a conceptelor din perspectiva lingvisticii cognitive. În: Norma Limbii Literare între tradiție și inovație. Materialele simpozionului științific cu participare internațională 19 mai 2017. Chișinău: 2017 p.53-61. ISBN 978-9975-71-906-3
14. CHIRINCIUC, V. Funcția estetică a simbolului în poezia romantică franceză. Teza de titlu științific în filologie. Chișinău: 1996, 142 p.
15. <https://dexonline.ro/definitie/fag> (accesat 04.04.2018)